

Nr 49

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motioner angående trafikundervisningen m. m.**Motionerna**

I motionen 1972:503 av herr Lindberg m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening uttalar

1. att anslagen till trafikundervisning sammanförs till färre instanser centralt,

2. att av tillgängliga ekonomiska resurser varje län tilldelas minst en tjänst som fortbildningskonsulent i trafiksäkerhet med uppgift att främja en verklighetsnära planering av trafikundervisningen i skolorna och kontinuerlig fortbildning av lärare som har befattning med trafikundervisning,

3. att dessa tjänster placeras vid länskolnämnderna, där även fortbildningskonsulenterna i andra ämnen är placerade.

4. att härjämte utveckling och producering av för ifrågakvarande undervisning lämpliga läromedel bör prioriteras.

I motionen 1972:1116 av fru Jonäng m. fl. (c) hemställs – med hänvisning till vad som anförts i motionen 1972:1205 – att riksdagen hos Kungl. Maj: t anhåller om utredning och förslag angående frågan om överförande av den teoretiska delen av körkortsutbildningen till gymnasieskolan.

I motionen 1972:1158 av herrar Stjernström (c) och Åsling (c) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj: t begär en översyn av trafikundervisningen i skolorna i syfte att åstadkomma en enhetlig trafikinformation i enlighet med vad som i motionen anförts.

Remissyttrandena

Utskottet har inhämtat yttranden över motionerna från skolöverstyrelsen (SÖ), rikspolisstyrelsen (RPS), statens trafiksäkerhetsverk (STV) och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF). NTF har till sitt yttrande fogat 5 bilagor, bl. a. förslag till trafikundervisning vid lärarhögskolorna.

Beträffande *frågan ött sammanföra anslagen till trafikundervisning till färre instanser centralt* har skolöverstyrelsen anfört att några

särskilda anslag för trafikundervisning inte finns eftersom skolans trafikundervisning är en naturlig del av skolans totala arbete. R i k s p o - l i s s t y r e l s e n anför att det inom Stockholms, Göteborgs och Malmö polisdistrikt finns särskilda tjänster inrättade för trafikundervisning. Inom övriga distrikt finns emellertid inte några sådana tjänster utan trafikundervisningen får till övervägande delen ombesörjas av personal som endast tillfälligt lämnar andra tjänsteuppgifter för medverkan i skolan. Enligt s t a t e n s t r a f i k s ä k e r h e t s v e r k finns ej något särskilt anslag avsatt för trafikundervisning i trafiksäkerhetsverkets budget – bortsett från sju regionala skolkonsulenter. N a t i o n a l f ö r - e n i n g e n för trafiksäkerhetens främjande anser icke behov föreligga av att sammanföra anslagen för trafikundervisning till färre instanser, eftersom det enligt NTF:s erfarenhet fordras insatser från många håll, inte minst från frivilliga krafter, för att få fram en fullödlig trafikundervisning.

Beträffande *olika instansers ansvar för genomförandet av trafikundervisningen* har anförts bl. a. följande av

S k o l ö v e r s t y r e l s e n :

Lokalt

Ansvar för planeringen tas upp i läroplanen: "Huvudlärarna på låg- och mellanstadiet, i vilkas ämnesgrupper svenska, orienteringsämnen och gymnastik ingår, samt huvudlärarna på högstadiet i motsvarande ämnen skall under rektor handha den pedagogiska planeringen av trafikundervisningen och lämna råd och anvisningar rörande pedagogiska och metodiska frågor inom detta område".

För att ytterligare understryka huvudlärarnas betydelse för planering av trafikundervisningen rekommenderade SÖ i Aktuellt från Skolöverstyrelsen 1969/70: 51 "att skolstyrelserna utser en av huvudlärarna på respektive stadium att vara den som på sitt stadium tar initiativ till att trafikfrågorna ständigt aktualiseras och att trafikundervisningen planeras enligt läroplanens intentioner".

Regionalt

Statens trafiksäkerhetsverk förfogar i dag över sju tjänstemän på regional nivå, som på heltid skall vara kontaktmän med skolan. SÖ har vid flera tillfällen understrukit vikten av att denna resurs utnyttjas av bl. a. länskolnämnderna. Trafiksäkerhetsverkets tjänstemän bistår länskolnämndernas fortbildningskonsulenter som experter vid studiedagar och konferenser.

SÖ anser för sin del, att då trafikstoffet skall vara ämnesintegrerat, är det naturligt att berörda fortbildningskonsulenter vid länskolnämnderna i sin verksamhet även har ansvar för att trafikundervisningen blir tillgodosedd. En samverkan mellan trafiksäkerhetsverkets skolkonsulenter och fortbildningskonsulenter bör vara en garanti för att trafikundervisningen erhåller god uppmärksamhet.

Centralt

För att samordna skolans trafikundervisning och övrigt trafiksäkerhetsarbete har SÖ tillsatt en samordningsgrupp – Trafikundervisningen i skolan (TRUSK) – bestående av representanter för, förutom SÖ, statens trafiksäkerhetsverk, rikspolisstyrelsen, Sveriges Radio samt NTF (adjungerad ledamot). TRUSK skall bl. a. medverka till att skolorna informeras om och aktiveras i det trafiksäkerhetsarbete som pågår i samhället, ta egna initiativ som kan framföras till berörda myndigheter för åtgärd samt bidra till att lärarfortbildnings- och lärarutbildningsfrågorna beaktas.

I läroplanen framhålls att trafikundervisningen så nära som möjligt bör anknyta till samhällets allmänna trafiksäkerhetsinformation, som centralt ombesörjs av statens trafiksäkerhetsverk under medverkan av trafiksäkerhetsorganisationer och föreningar samt regionala och lokala trafiksäkerhetskommittéer.

Överläggningar om skolans trafikundervisning förekommer kontinuerligt mellan SÖ och statens trafiksäkerhetsverk.

Rikspolisstyrelsen och SÖ har tillsammans utformat anvisningar för polisens medverkan i skolans trafikundervisning. Samarbete om skolpolisverksamheten förekommer lokalt mellan skolstyrelserna och lokala polismyndigheter.

Rikspolisstyrelsen:

För att söka åstadkomma en mera enhetlig och effektiv medverkan från polisens sida övervägs inom rikspolisstyrelsen att ersätta de nu gällande anvisningarna om polismedverkan med föreskrifter, varjämte inom styrelsen i samarbete med NTF utarbetas en handbok för polismän som sysslar med trafikundervisning i skolorna och annan trafikinformation. Avsikten är att polisen i fortsättningen huvudsakligen skall medverka vid praktiska trafikövningar i verklig trafikmiljö. Handboken innehåller därför exempel på sådana övningar samt direkta anvisningar om vad som bör ha genomgått av läraren före en sådan praktisk övning.

Statens trafiksäkerhetsverk:

Om man önskar få till stånd en aktivering och ökade förutsättningar för en utbyggd trafikundervisning måste den regionala organisationsdelen förstärkas. Utbyggnaden av denna organisation bör bestå i att till varje länskolnämnd knyta en trafikkonsulent som har att verka för en effektivare trafikundervisning. Detta minskar inte betydelsen av insatser från de fortbildningskonsulenter som i övrigt berörs av trafik. Detta så länge som trafik inte är ett eget ämne utan ingår i andra. Frågan är om inte denna konsulent som avses verka i ett län och inte i likhet med vissa andra konsulenter inom en fortbildningsregion även bör arbeta med skolans hela trafiksäkerhetsområde dvs. förutom trafikundervisningen även skolpolis- och skolskjutsverksamhet, skolans säkerhetsfrågor i närmiljö etc.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens
främjande:

NTF har inom ramen för sina resurser på frivillig väg medverkat till att NTF:s länsförbund för trafiksäkerhet utsett en kontaktman med skolan. NTF lämnar läns trafikförbunden bidrag så att kontaktmannen kan få visst arvode. Kontaktmannens arbetsuppgifter omfattar bl. a. att i samråd med läns skolnämnden regelbundet överlägga med för trafikundervisningen ansvariga huvudlärare, att biträda fortbildningskonsulenter vid planering av exempelvis arbetsområden, där trafikmoment helt eller delvis ingår, att medverka vid uppläggning av koncentrationsdagar, studiedagar och föräldramöten, att uppehålla kontinuerlig kontakt med TSV:s skolkonsulent, att uppehålla kontinuerlig kontakt med inom länet undervisande polismän och bistå dessa med material m. m. och att uppsamla och vidarebefordra idéer och önskemål.

Beträffande *läromedel och övriga åtgärder för genomförandet av trafikundervisning* har anförts bl. a. följande av

Skolöverstyrelsen:

SÖ har under innevarande läsår bidragit till produktion av ett fortbildningsmaterial för klasslärarna på låg- och mellanstadiet. I materialet behandlas frågor om lokala lärogångar och lokalt anpassat material. Fortbildningsmaterialet blir klart under juni månad 1972 och kan börja användas läsåret 1972/73.

Till stöd för huvudlärarna har SÖ bidragit till att ett speciellt huvudlärarmaterial i trafik har producerats under våren 1972. Detta material innehåller förslag till studieplaner, metodiska anvisningar, forskningsresultat, materialförteckningar samt frågor om samverkan och planering.

I motionen 1972: 503 berörs läromedels- och läroplansutvecklingen. Då trafikstoffet skall inordnas i andra ämnen, är det nödvändigt att trafikstoffet tas upp i de läromedel, som är avsedda för bl. a. hembygds-kunskap och samhälls- och naturorienterande ämnen. För att understryka vikten av att trafikstoffet kommer med, inbjöd TRUSK samtliga läromedelsproducenter till en konferens i december 1971. I TRUSK har även beslutats, att statens trafiksäkerhetsverk och rikspolisstyrelsen skall erbjuda sig att åt statens läroboksnämnd sakgranska sådana läromedel som anmälts till läroboksnämnden. Så har skett under innevarande läsår.

För att förbättra lärarutbildningen har SÖ, via beslut i TRUSK, initierat till att lärarhögskolorna beaktar trafikundervisningen på ett mera adekvat sätt. Så har skett i och med de nya utbildningsplanerna för lärarhögskolornas klasslärarlinjer som trädde i kraft 1 januari 1972. Trafikundervisningen har fått en mera framskjuten plats än tidigare.

SÖ har vidare under innevarande läsår startat ett målbeskrivningsarbete i syfte att ytterligare precisera målen för grundskolans trafikundervisning. Arbetet beräknas bli klart under läsåret 1972/73 och skall bilda underlag för ett kommande läroplanssupplement för trafikundervisningen.

SÖ följer kontinuerligt upp skolans trafikundervisning genom den

läroplansuppföljning som sker via ett särskilt läroplansprojekt. Resultatet analyseras noga och åtgärder för att förbättra undervisningen kommer att vidtas.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande:

I anslutning till vad som anförs i motionen 1972: 503 vill NTF betona värdet av frivilliga insatser som stöd för skolans trafikundervisning. Naturligtvis fordras samverkan och samordning av läromedels- och läroplansutvecklingen och detta sker också bl. a. inom ramen för TRUSK. NTF utarbetar och tillhandahåller speciella läromedel för de olika stadierna, för låg- och mellanstadiet t. ex. aktioner gällande gång resp. cykling. Vidare tillhandahåller NTF årstidsbundna aktioner, tillrättalagda för de olika stadierna, t. ex. om mörkertrafik och om vintertrafik. NTF har för högstadiet utarbetat ett speciellt material, "Vi väljer mopeden"; lämpligt för fritt valt arbete. Materialet omfattar både en teoretisk del och en praktisk del.

Beträffande *frågan om överförande av den teoretiska delen av körkortsutbildningen till den gymnasiala skolan* har anförts bl. a. följande av

Skolöverstyrelsen:

I motionen 1972:1116 anhålls om utredning för att överföra den teoretiska delen av körkortsutbildningen till gymnasieskolan. SÖ anser att den teoretiska utbildningen inte bör isoleras från de praktiska färdighetsövningarna. Detta framhålls även i de kursplaner för bilförarutbildningen, som uppgjorts av statens trafiksäkerhetsverk. För att undersöka i vilken utsträckning hela bilförarutbildningen kan inordnas i gymnasieskolans arbete bedriver SÖ i nära samverkan med trafiksäkerhetsverket ett försöksprojekt i Hallsbergs kommun. I gymnasieskolan i Hallsberg har inordnats en kommunal trafikskola.

TRUSK har tillsatt en speciell arbetsgrupp med uppgift att finna former för en intensifierad trafikundervisning i gymnasieskolan. I arbetsgruppen ingår representanter för berörda centrala myndigheter och organisationer. Delresultat från arbetsgruppen kommer att sändas ut till alla gymnasieskolor.

Statens trafiksäkerhetsverk:

Ett-av de större problemen inom svensk förarutbildning – vilken i dag sker till ca 85 % i trafikskolorna – har varit att åstadkomma en för körkortstagarna meningsfull koppling mellan teoretiska kunskaper och praktiska färdigheter. Problemet belystes i bilförarutredningen som i sitt betänkande "Körkortet och trafikutbildningen" (1965: 42) föreslog en integrering av teori och praktik. Departementschefen tog också i proposition 1967: 55 fasta på detta och uttalade att "– – – den teoretiska och den praktiska utbildningen bör samordnas på ett från pedagogisk

synpunkt lämpligt sätt". I de kursplaner för förarutbildning som – med sikte på införande av differentierade körkort – tagits fram inom trafiksäkerhetsverket har detta beaktats och teori och praktik har varvats i pedagogiskt lämpliga proportioner.

Ett överförande av enbart den teoretiska delen till gymnasieskolan skulle ur denna synvinkel således medföra en återgång till ett icke önskat system där bl. a. tidsskillnaden mellan teoretisk inläring och praktisk övning med hänsyn till gymnasieelevernas ålder skulle bli förhållandevis stor.

Rikspolisstyrelsen:

Beräffande den i motionen 1972:1116 gjorda hemställan om utredning och förslag angående frågan om överförande av den teoretiska delen av körkortsutbildningen till gymnasieskolan vill rikspolisstyrelsen framhålla att någon separering av teoretisk utbildning och praktisk körträning inte bör förekomma. Resultatet syns bära avvaktas av den i Hallsberg pågående försöksverksamheten i åk 2 på gymnasieskolan, där eleverna jämsides med teoretisk trafikundervisning har möjlighet även till praktisk körträning.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande:

NTF föreslår att trafikundervisningen som målsättning skall ha att ge eleverna en god trafikfostran, att ge dem en orientering om väsentliga trafikproblem för de olika trafikantgrupperna och att ge dem en teoretisk bakgrund för körkortsprov. Tiden är dock inte mogen för ett omedelbart genomförande av en fullständig anknytning av körkortsutbildningen till gymnasieskolan. Detta därför att bl. a. en rad praktiska svårigheter måste övervinnas, främst då frågan om genomförande av den praktiska förarutbildningen.

Utskottet

I samhällets strävan efter en säkrare trafik betyder trafikundervisningen i skolan mycket. Trafikundervisningen syftar till att ge eleverna kunskap om olika trafikmiljöer, om trafikregler och om olika trafikantgruppers beteende i trafiken. Den skall vidare utveckla elevernas färdigheter och förmåga att klara olika trafiksituationer samt grundlägga förståelse och respekt för trafikreglerna.

Trafikundervisningen skall enligt läroplanerna tas upp i naturliga sammanhang i skolans arbete. På lågstadiet anknyter trafikundervisningen till ämnena hembygdskunskap och gymnastik. På mellan- och högstadierna behandlas trafikfrågor främst inom de samhälls- och naturorienterande ämnena samt i ämnet gymnastik. I gymnasieskolan kan frågor som avser trafik tas upp inom ramen för vissa ämnen.

På det lokala planet har under rektor vissa huvudlärare i skolan

ansvaret för planeringen av trafikundervisningen. Statens trafiksäkerhetsverk har i dag sju tjänstemän på regional nivå, som på heltid skall vara kontaktmän med skolan och berörda huvudlärare. För att samordna skolans trafikundervisning och övrigt trafiksäkerhetsarbete har skolöverstyrelsen tillsatt en samordningsgrupp – Trafikundervisningen i skolan (TRUSK) – som består av representanter för skolöverstyrelsen, statens trafiksäkerhetsverk, rikspolisstyrelsen, Sveriges Radio och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. TRUSK skall bl. a. medverka till att skolorna informeras om och aktiveras i det trafiksäkerhetsarbete som pågår i samhället, ta egna initiativ som kan framföras till berörda myndigheter för åtgärd samt bidra till att lärarfortbildnings- och lärarutbildningsfrågorna beaktas.

I motionerna 1972: 503 och 1972: 1158 framförs förslag som syftar till att skolans trafikundervisning skall effektiviseras. Bl. a. föreslås att de medel som anslås till trafikundervisning sammanförs till färre instanser, att läromedel som är lämpliga för ifrågavarande undervisning utvecklas och att länskolnämnderna förstärks med fortbildningskonsulenter i trafiksäkerhet.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) har till skolöverstyrelsen överlämnat förslag till förbättring av trafikundervisningen vid lärarhögskolorna. Skolöverstyrelsen har därefter fastställt nya utbildningsplaner för klasslärarlinjerna, som trätt i kraft den 1 januari 1972 och i vilka trafikundervisningen fått en mera framskjuten plats än tidigare. Ett särskilt fortbildningsmaterial i trafikkunskap för lärarna på låg- och mellanstadierna och ett studieplansförslag m. m. i trafik för huvudlärare har nyligen producerats. Enligt uppgift från skolöverstyrelsen beräknas ett läroplanssupplement för trafikundervisning i grundskolan utkomma våren 1973. I samarbete med NTF utarbetar rikspolisstyrelsen en handbok för polismän, som skall syssla med trafikundervisning i skolorna. Vidare tillhandahåller NTF speciella läromedel för eleverna på olika stadier av grundskolan.

Som framgått av det föregående förfogar statens trafiksäkerhetsverk på det regionala planet över bl. a. sju heltidsanställda tjänstemän, som i samråd med berörda myndigheter såsom länskolnämnder och länspolischefer skall medverka vid planläggningen av åtgärder som rör skolans trafikundervisning och därvid tillse att en ändamålsenlig samordning sker med andra trafiksäkerhetsåtgärder inom distriktet. Denna trafiksäkerhetsverkets personalresurs är enligt utskottets mening av stort värde för länskolnämnderna. Eftersom trafikundervisningen skall vara ämnesintegrerad är det som skolöverstyrelsen framhållit naturligt att nämndernas egna fortbildningskonsulenter i de ämnen som berörs av trafikundervisningen också regionalt ansvarar för att behovet av trafikundervisning i skolan blir tillgodosett.

Med hänvisning till det anförda och till vad remissinstanserna uttalat beträffande anslagen till trafikundervisning avstyrker utskottet bifall till yrkandena i motionerna 1972: 503 och 1972: 1158.

I motionen 1972:1116 tas upp frågan att överföra den teoretiska delen av körkortsutbildningen till gymnasieskolan.

Motionsyrkanden om överförande av ifrågavarande del av körkortsutbildningen till gymnasieskolan behandlades av utbildningsutskottet under föregående år (UbU 1971: 1) och föranledde inte någon riksdagens åtgärd. Remissinstanserna framhåller i sina nu avgivna yttranden att den teoretiska utbildningen inte bör isoleras från de praktiska färdighetsövningarna. Resultaten av viss försöksverksamhet anses vidare böra avvaktas. Enligt vad skolöverstyrelsen uppger har TRUSK tillsatt en speciell arbetsgrupp med representanter för berörda centrala myndigheter och organisationer med uppgift att finna former för en intensifierad trafikundervisning i gymnasieskolan. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1972: 1116.

Slutligen erinrar utskottet om att trafiksäkerhetsverket utarbetat en promemoria med förslag till målsättning för arbetet för ökad trafiksäkerhet. Hithörande frågor bereds f. n. inom berörda departement.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna 1972: 503 och 1972: 1158,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 1116.

Stockholm den 21 november 1972

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorp (c), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), herrar Stålhammar (fp), Strindberg (m) och fru Nordlander (vpk).